

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра документознавства і музейної справи

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної і науково-педагогічної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2015 р.

МЕНЕДЖМЕНТ ЕКСКУРСІЙНОЇ ТА ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки магістрів

напряму 8. 01020301 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»

Луцьк – 2015

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент виставкової та екскурсійної діяльності» для студентів за напрямом підготовки «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури».

” ___ ” _____, 2015 р. – 16 с.

Розробник: Штанько Оксана Федорівна, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри документознавства і музейної справи.

Рецензент: Пришляк Володимир Васильович, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії України.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри Документознавства і музейної справи.
протокол № ___ від ____. _____. 2015 р.

Завідувач кафедри: _____ (проф. Бондаренко Г. В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № ___ від ____. _____. 20__ р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (ст. викл. Денисюк В.І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ___ від ____. _____. 20__ р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент виставкової та екскурсійної діяльності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів напряму підготовки **8. 01020301 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»**

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів -	0102 «Культура»	нормативна
	8. 01020301 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»	
Модулів - 2	Спеціальність	Рік підготовки – 5
Змістових модулів - 2		Семестр – 1
ІНДЗ: немає		Лекції – 32 год.
Загальна кількість годин - 67		Практичні – 22 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр	Консультації – 10 год.
Аудиторних – ?		Самостійна робота – не передбачена
самостійної роботи – ? консультації – ?		Форма контролю: екзамен

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Менеджмент виставкової та екскурсійної діяльності – навчальна дисципліна, в основі якої лежить грамотне й цілеспрямоване управління музейними закладами та мистецькими галереями. Детальне ознайомлення з сутністю виставок та екскурсій, концепціями їхньої діяльності, інноваційними підходами виставково-екскурсійних заходів найпрогресивніших музеїв світу формує у майбутніх фахівців музейників – перспективних управлінців, вміння та навички, необхідні для реорганізації українських музеїв.

Мета курсу – сформувати в студентів уявлення про цілеспрямоване, продумане, якісне та прибуткове управління виставковою та екскурсійною діяльністю.

1.2. Невід'ємною частиною підготовки фахівців напряму підготовки «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» є комплексне розуміння менеджменту як міждисциплінарного поняття, втіленого у галузі музейної справи – організації й проведенні екскурсій та виставок. Випускник повинен розуміти взаємозалежність різних аспектів і нюансів екскурсійного та виставкового напрямів роботи музеїв та галерей, черпати ідеї через обмін досвідом із сучасними успішними закладами ідентичної спрямованості.

Завданням курсу є озброєння студента таким розумінням, вироблення конкретних вмінь та навичок.

1.3. Навчальна дисципліна вивчається студентами п'ятого курсу (магістратура) та завершується складанням екзамену. У процесі вивчення означеного курсу студенти отримують **знання** з таких проблем:

- поняття менеджменту, його важливість в організації діяльності музейних закладів;
- концепт екскурсійної діяльності;
- типологія екскурсій, їхні різновиди та цільова аудиторія;
- поняття виставкової діяльності;
- основні засоби оптимізації налагодження роботи музеїв та галерей.

Основні **вміння**, що формуються у процесі підготовки студентів:

- застосовувати знання у практичній діяльності;
- оцінювати стан музею чи галереї на початковому етапі роботи в закладі;
- визначати перспективи закладу з огляду на реальні можливості та потреби споживачів (відвідувачів);
- аналізувати основні фактори реалізації успішного управління екскурсійною та виставковою діяльністю;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 67 годин / 2 кредити ECTS.

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг годин	Кількість годин				Підсумковий контроль
				Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Консультації	
Денна	V	1	67	32	22		10	Іспит

2. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль № 1

Музейний менеджмент.

Екскурсійна та виставкова діяльність.

ТЕМА 1. Музейний менеджмент (4 год.)

Поняття та дефініції музейного менеджменту. Сучасний управлінець-менеджер в музеї: особисті якості та професійні можливості. Музейний персонал: вимоги до формування успішної команди. Етапи компетентного управління музейним закладом.

Основна методична література.

ТЕМА 2. Інноваційні засоби й методи музейного менеджменту (4 год.)

Поняття інновацій в музейній діяльності. SWOT-аналіз як метод моніторингу роботи музею. Фандарайзинг. Спонсоринг. Інтерактивні програми та презентації. Інтернет-комунікація музеїв. Вивчення цільової аудиторії. Музей для школярів: уроки у виставкових залах.

ТЕМА 3. Маркетинг – один із засобів вдалого управління музейним закладом (4 год.)

Роль музейного маркетингу. Розробка привабливих пропозицій. Дистрибуція послуг музею. Забезпечення майбутнього музеїв: заохочення майбутніх відвідувачів і візитів. Розвинена інфраструктура як засіб додаткового прибутку.

ТЕМА 4. Експурсія та експурсійна діяльність: дефініція понять і типологія (4 год.)

Еволюція поняття “експурсія”. Класифікація експурсій. Функції експурсій. Методичні прийоми проведення експурсій. Суть експурсійної діяльності. Умови забезпечення успішної експурсійної діяльності.

ТЕМА 5. Технологія підготовки експурсії (6 год.)

Визначення мети і завдань експурсії. Вибір теми експурсії. Науково-методична складова: опрацювання джерел та літератури, складання бібліографії. Попередній огляд експозиції та фондів музею за обраною темою. Вибір ключових експурсійних об'єктів. Складання маршруту експурсії. Підготовка авторського тексту експурсії. Впорядкування й укомплектування “портфелю експурсовода”. Визначення й вибір методичних прийомів проведення експурсії. Складання методичної розробки.

ТЕМА 6. Виставка та виставкова діяльність (4 год.)

Концепт виставки. Типологічні особливості виставок у музеях та мистецьких галереях. Технологія підготовки виставок. Тимчасова виставка та виставка *online* як засоби інноваційної діяльності в музейному менеджменті.

ТЕМА 7. Розробка і проведення тимчасової виставки (2 год.)

Процес прийняття виставки із музеїв та галерей інших міст (країн). Розміщення виставки. Ймовірність купівлі найпопулярніших (серед відвідувачів) експонатів. Інформаційна діяльність та виставкова дидактика.

ТЕМА 8. Відвідувач (споживач) як об'єкт музейного менеджменту (4 год.)

Формування цільової аудиторії музею. Музей і діти. Студент в музеї. Методи зацікавлення людей середнього та пенсійного віку. Волонтерство як засіб популяризації музею. Іноземний відвідувач як об'єкт фандарайзингу.

Змістовий модуль №2**Менеджмент виставкової та експурсійної діяльності успішних музеїв та галерей світу****ТЕМА 9. Галерея Вітворт (*Whithworth Art Gallery*) – Музей року 2015 у Великобританії (4 год.)**

Діяльність організації “Фонд мистецтва” (“*Art Fund*”) в галузі визначення кращого музею Об'єднаного королівства. Історія виникнення галереї Вітворт. Фондатори та меценати. Діяльність галереї в часі післявоєнної роботи над проблемами та шлях до успіху. Інновації в експурсійній та виставковій діяльності галереї Вітворт. Основні конкуренти: Імперський воєнний музей (*IWM, London*), Природничий музей Оксфордського університету (*Oxford University Museum of Natural History*), Художня галерея МАК у Белфасті (*The MAC, Belfast*), Лондонський Тауер (*Tower of London*).

ТЕМА 10. Музеї Франції: досвід успішного менеджменту (4 год.)

Лувр (*Musée du Louvre*): заснування та діяльність в часі до Французької революції. Функціонування музею у 1789–1914 рр. Лувр під час двох Світових воєн. Музей в другій половині ХХ ст.: модернізація будівлі та поповнення фондів. Лувр сьогодні: загальна характеристика відділів, фондів, експонатів.

Національний музей мистецтв д' Орсі (*Musée d'Orsay*): історія виникнення закладу. Характеристика колекцій.

Музей мистецтв Фабра (*Le musée Fabre*) – головна галерея мистецтв Монпельє: минувшина та сучасність.

ТЕМА 11. Музеї Німеччини (4 год.)

Стара пінакотека в Мюнхені (*Alte Pinakothek*): приклад вдалого управління картинною галереєю. Історія заснування. Особливості функціонування експозицій. Найвидатніші експонати.

Дрезденська картинна галерея (Галерея старих майстрів (*Gemäldegalerie Alte Meister*)): історія виникнення. Комплексна характеристика відділів галереї. Скарби світового живопису в Дрезденській галереї як передумова успішності функціонування.

Пергамський музей у Берліні (*Pergamonmuseum*): інноваційні підходи діяльності. Особливості формування експозиції.

ТЕМА 12. Музейна стратегія Сполучених штатів Америки (4 год.)

Музей мистецтва Метрополітен (*Metropolitan Museum of Art*). Історія створення. Характеристика відділів та колекцій. Фінансова підтримка музею: аналіз фандарайзингової діяльності. Оригінальні твори мистецтва у Мет. Інтер'єр музею як засіб приваби аудиторії.

Музей Сучасного Мистецтва у Нью-Йорку (*The Museum of Modern Art (MoMA)*): заснування та діяльність. Міжнародна співпраця МоМА. Музей Сучасного Мистецтва в рамках проекту "*googleartproject.com* .

ТЕМА 13. Менеджмент екскурсійної та виставкової діяльності на прикладі музеїв Іспанії (4 год.)

Національний музей Прадо (*Museo Nacional del Prado*): хронологія заснування та комплектування музею. Колекція нідерландських майстрів у Прадо. Художні твори майстрів Італії, Іспанії та Фландрії: характеристика робіт. Аналіз рівня привабливості музею з огляду на показники відвідувань виставкових залів Прадо.

Палац Ескоріал (*Monasterio de El Escorial*) - пам'ятка іспанського маньєризму. Музейне використання і популяризація експонатів. Бібліотека Ескоріалу як засіб саєнтизації в музеї.

ТЕМА 14. Методи і засоби успішного екскурсійно-виставкового менеджменту за зразком музеїв Чехії (2 год.)

Національна галерея у Празі (*Národní galerie v Praze*) – осередок зберігання мистецької скарбниці світу. Історія виникнення. Відділи й будівлі галереї.

Національний музей (*Národní muzeum*) – найстаріший державний музей Чехії. Інноваційна робота музею. Музей та відвідувач: звичні послуги та додаткові можливості.

3. Структура навчальної дисципліни.

н/н	Назва теми	Аудиторні та позааудиторні заняття (денна форма)				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Консультації	Усього
Змістовий модуль I Музейний менеджмент. Експерсійна та виставкова діяльність.						
1	Музейний менеджмент	4				4
2	Інноваційні засоби й методи музейного менеджменту	4			2	6
3	Маркетинг – один із засобів вдалого управління музейним закладом	2	2			4
4	Експерсія та експерсійна діяльність: дефініція понять і типологія	2	2			4
5	Технологія підготовки експерсії	4	2		2	8
6	Виставка та виставкова діяльність	2	2			4
7	Розробка і проведення тимчасової виставки	2				2
8	Відвідувач (споживач) як об'єкт музейного менеджменту	2	2			4
Змістовий модуль II Менеджмент виставкової та експерсійної діяльності успішних музеїв та галерей світу						
9	Галерея Вітворт (<i>Whithworth Art Gallery</i>) – Музей року 2015 у Великобританії	2	2		2	6
10	Музеї Франції: досвід успішного менеджменту	2	2			4
11	Музеї Німеччини	2	2			4
12	Музейна стратегія Сполучених штатів Америки	2	2		2	6
13	Менеджмент експерсійної та	2	2			4

	виставкової діяльності на прикладі музеїв Іспанії					
14	Методи і засоби успішного екскурсійно-виставкового менеджменту за зразком музеїв Чехії		2		2	4
	Всього	32	22		10	64 (+ 3 го іспит)

4. Теми практичних занять.

ТЕМА 3. Маркетинг – один із засобів вдалого управління музейним закладом
(практичне заняття - 2 години)

1. Дистрибуція послуг музею.
2. Забезпечення майбутнього музеїв: заохочення майбутніх відвідувачів і візитів.
3. Розвинена інфраструктура як засіб додаткового прибутку.

ТЕМА 4. Екскурсія та екскурсійна діяльність: дефініція понять і типологія
(практичне заняття - 2 години)

1. Методичні прийоми проведення екскурсій.
2. Суть екскурсійної діяльності.
3. Умови забезпечення успішної екскурсійної діяльності.

ТЕМА 5. Технологія підготовки екскурсії
(практичне заняття - 2 години)

1. Впорядкування й укомплектування “портфелю екскурсовода”.
2. Визначення і вибір методичних прийомів проведення екскурсії.
3. Складання методичної розробки.

ТЕМА 6. Виставка та виставкова діяльність
(практичне заняття - 2 години)

1. Технологія підготовки виставок.
2. Загрози та переваги тимчасових виставок.
3. Виставка *online* як засіб інноваційної діяльності в музейному менеджменті.

ТЕМА 8. Відвідувач (споживач) як об'єкт музейного менеджменту
(практичне заняття - 2 години)

1. Методи зацікавлення людей середнього та пенсійного віку.
2. Волонтерство як засіб популяризації музею.
3. Іноземний відвідувач як об'єкт фандарайзингу.

ТЕМА 9. Галерея Вітворт (*Whithworth Art Gallery*) – Музей року 2015 у Великобританії
(практичне заняття - 2 години)

1. Інновації в екскурсійній та виставковій діяльності галереї Вітворт.
2. Основні конкуренти Вітворт в музейному просторі Британії: Імперський військовий музей (*IWM, London*), Природничий музей Оксфордського університету (*Oxford University*)

Museum of Natural History), Художня галерея МАК у Белфасті (*The MAC, Belfast*), Лондонський Тауер (*Tower of London*).

ТЕМА 10. Музеї Франції: досвід успішного менеджменту

(практичне заняття - 2 години)

1. Національний музей мистецтв д' Орсі (*Musée d' Orsay*): історія виникнення закладу.
2. Характеристика колекцій музею Орсі.
3. Музей мистецтв Фабра (*Le musée Fabre*) – головна галерея мистецтв Монпельє: минувшина та сучасність.

ТЕМА 11. Музеї Німеччини

(практичне заняття - 2 години)

1. Дрезденська картинна галерея (Галерея старих майстрів (*Gemäldegalerie Alte Meister*)): історія виникнення.
2. Комплексна характеристика відділів галереї. Скарби світового живопису в Дрезденській галереї як передумова успішності функціонування.
3. Пергамський музей у Берліні (*Pergamonmuseum*): інноваційні підходи діяльності. Особливості формування експозиції.

ТЕМА 12. Музейна стратегія Сполучених штатів Америки

(практичне заняття - 2 години)

1. Музей Сучасного Мистецтва у Нью-Йорку (*The Museum of Modern Art (MoMA)*): заснування та діяльність.
2. Міжнародна співпраця МоМА.
3. Музей Сучасного Мистецтва в рамках проекту “*googleartproject.com*”.

ТЕМА 13. Менеджмент екскурсійної та виставкової діяльності на прикладі музеїв Іспанії

(практичне заняття - 2 години)

1. Аналіз рівня привабливості музею Прадо з огляду на показники відвідувань виставкових залів.
2. Палац Ескоріал (*Monasterio de El Escorial*) - пам'ятка іспанського маньєризму.
3. Музейне використання і популяризація експонатів. Бібліотека Ескоріалу як засіб саєнтизації в музеї.

ТЕМА 14. Методи і засоби успішного екскурсійно-виставкового менеджменту за зразком музеїв Чехії

(практичне заняття - 2 години)

1. Національний музей (*Národní muzeum*) – найстаріший державний музей Чехії.
2. Інноваційна робота музею.
3. Музей та відвідувач: звичні послуги та додаткові можливості.

5. Методи навчання: словесні, наочні, практичні.

6. Форма підсумкового контролю успішності навчання - іспит. Студенти мають можливість не складати іспит, отримавши за семестр не менше 75 балів.

7. Методи та засоби діагностики успішності навчання:

- а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- а) письмові самостійні роботи;
- б) тестові завдання;
- в) співбесіди на консультаціях;

8. Розподіл балів.

Поточний контроль (макс - 40 балів)		Модульний контроль (макс - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, якщо потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідь лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійно опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може

		поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмислено; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події державі і за рубежем, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативу; знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовує вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях в Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності; нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації

		нестандартних умовах
--	--	----------------------

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

1 бал – студент може розрізняти об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об’єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв’язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабко орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

8 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

10 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

12 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

16 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

18 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 – 81	C	Задовільно	
67 – 74	D		
60 – 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

9. Рекомендована література.

1. Аартс Г. Стратегічний менеджмент / Герман Аартс // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 23–45.
2. Аартс Г. Музей та внутрішні взаємовідносини / Герман Аартс, Кейс Плезір // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 103–119.
3. Адаменко Д. Прорив у новий простір / Дмитро Адаменко // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 50–53.
4. Адаменко Д. Королівська фортеця / Дмитро Адаменко // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 54–57.
5. Бабанина О. В. Наглядность в экскурсии. Методические рекомендации / О. В. Бабанина. – М.: ЦРИБ "Турист", 1976. – 24 с.
6. Бабарицька В. К. Основи екскурсознавства і музеєзнавства // Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – К., 2007. – Ч. 1. – С. 9–139.
7. Бабарицька В. К. Основи професійної майстерності екскурсовода // Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – К., 2007. – Ч. 2. – С. 141–241.

8. Бабарицька В. К. Управління екскурсійною справою // Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – К., 2007. – Ч. 3. – С. 243–351.
9. Білавич Д. Формулювання місії музею / Данута Білавич // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 46–49.
10. Вітрик І. “Первісне мистецтво” дітям / Ірина Вітрик // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 46–47.
11. Голубнича С. М. Маркетингові дослідження в екскурсійній діяльності [Електронний ресурс] / С. М. Голубнича, О. О. Цепурдей // Вісн. ДІТБ. – 2011. – № 15. – С. 278–282. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2011_15/Gol_Tsep.pdf.
12. Грибанова С. Матеріали періодичних видань як джерело вивчення історії розвитку екскурсійної справи в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. / С. Грибанова // Краєзнавство. – 2012. – № 2. – С. 103–111.
13. Грибанова С. В. Тематичні напрями екскурсій як відображення культурно-пізнавальних інтересів української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст. / С. В. Грибанова // Гілея: наук. вісн. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – Вип. 56. – С. 1–18.
14. Грох Г. Міжнародні виставки у діяльності Національного художнього музею України / Ганна Грох // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 98–102.
15. Зорин І. В. Екскурсія. Екскурсоведение // Энциклопедия туризма / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М., 2004. – С. 335–343.
16. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посіб.: для студ. ВНЗ / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко ; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т туризму, економіки і права. – К. : Кондор, 2010. – 164 с.
17. Ілюхин М. М. Музейные экскурсии. Методические рекомендации / М. М. Ілюхин. – М.: ЦРИБ «Турист», 1991. – 80 с.
18. Каднічанський Д. Скульптури храмів Львова та їх використання в екскурсійній діяльності / Д. Каднічанський // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Міжнародні відносини: [зб. наук. пр.] / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка; відп. ред. М. Мальський. – Л., 2008. – Вип. 24. – С. 106–114.
19. Кифяк В. Ф. Класифікація екскурсій та організація їх підготовки і проведення // Організація туризму: навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці, 2011. – С. 88–95.
20. Костюкова О. Основні напрями становлення і розвитку краєзнавчо-екскурсійної справи в 20-х роках XX ст. / О. Костюкова // Краєзнавство. – 2008. – № 1/4. – С. 15–21.
21. Копитько О. Які кадри вирішують все? / Олексій Копитько // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 7–12.
22. Котлер Н. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / Ніл Котлер, Філіп Котлер, Венді Котлер / Пер. з англ. Т. Олійник, Т. Пирогова, С. Рябчук, Р. Свято. – К. : ВД “Стилос”, 2010. – 528 с.
23. Криворучка І. Менеджмент колекцій / Ірина Криворучка // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 120–125.
24. Лаєвський С. Фінансовий менеджмент в музеї / Сергій Лаєвський // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 126–131.
25. Лисенко С. Г. Про організацію безпечної роботи з групою під час екскурсії [Електронний ресурс] / С. Г. Лисенко, А. С. Писаренко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Педагогічні науки / Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – № 15. – С. 180–187. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_15/30.pdf.
26. Мальцева Л. В. “Організація екскурсійних послуг” як начальна дисципліна / Л. В. Мальцева // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка / Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; голов. ред. В. С. Курило. – Луганськ, 2012. – № 4, ч. 2. – С. 159–163.
27. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство / Г. Г. Мезенцева. – К., 1980. – 134 с.
28. Нікітіна І. Вплив звукових рядків на відвідувача музею / І. Нікітіна // Наук. зап. Серія: Культурологія / Нац. ун-т «Острозька академія»; голов. ред. І. Д. Пасічник. – Острог, 2012. – Вип. 10. – С. 102–107.
29. Норріс Л. Українські музеї: погляд з США / Лінда Норріс // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 12–15.
30. Остапова С. Музей, котрий необхідний дітям / Светлана Остапова // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 24–30.
31. Пінак Є. Музей у храмі / Євген Пінак // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 58–61.

32. Піоро В. Як себе бачить і чого прагне сучасний музей / Владислав Піоро, Софія Рябчук // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 2–6.
33. Піоро В. Музейна крамниця: парадокси українських реалій / Владислав Піоро, Тетяна Пирогова // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 34–34.
34. Подобед О. Віртуальні навчальні екскурсії історичними просторами України та зарубіжних країн / О. Подобед // Історія в сучас. шк. – 2012. – № 6. – С. 27–29.
35. Попович С. Как создать экскурсионный продукт / С. Попович // Укр. туризм. – 2011. – № 2. – С. 80–83.
36. Покоłodна М. М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання [Електронний ресурс] / М. М. Покоłodна, В. С. Гришанова // Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; голов. ред. В. М. Бабаєв. – Х., 2012.
37. Романенко О. В. Організація екскурсійних послуг / О. В. Романенко // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 159–161.
38. Рудик Г. Відвідувачі музею як об'єкт дослідження. Автори, концепції, джерела / Ганна Рудик // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 18–22.
39. Рудик Г. Наші відвідувачі / Ганна Рудик // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 16 – 20.
40. Рудик Г. Особливі діти в особливому просторі. Музейний ресурс реабілітації та соціальної інтеграції дітей з особливими потребами / Ганна Рудик // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 38–45.
41. Рябчук М. Ідеальний музей – це той, який можеш обійти за один день / Микола Рябчук // Музейний простір. – № 4. – 2012. – С. 45–46.
42. Сірий П. Маркетинг в музеї, практичний аспект / Петро Сірий // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 74–77.
43. Сокол Т. Г. Екскурсивод і гід-перекладач // Основи туристичної діяльності: підручник / Т. Г. Сокол; М-во освіти і науки України; за заг. ред. В. Ф. Орлова. – К., 2006. – С. 121–122.
44. Смаглій К. Волонтерство в музеї: шлях до благодійності для кожного з нас / Катерина Смаглій // Музейний простір. – № 4. – 2012. – С. 35–37.
45. Смаглій К. Чи бути Україні з Європою? / Катерина Смаглій // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 23–25.
46. Стріха М. Кожен справжній музей має бути потужним науковим осередком / Микола Рябчук // Музейний простір. – № 4. – 2012. – С. 47.
47. Суходоля Л. Музей і діти. Scavenger hunt / Любов Суходоля // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 30–33.
48. Та А. Лінгвістичний музей: мандрівки у часі та просторі / Атаная Та // Музейний простір. – № 4. – 2012. – С. 42–44.
49. Тіммер Д. Освітній матеріал для шкільних вчителів / Діана Тіммер // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 215–218.
50. Тіммер Д. Співпраця з публікою / Діана Тіммер // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 207 – 209.
51. Тіммер Д. Стили навчання в музеї / Діана Тіммер // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 153 – 168.
52. Ткаченко Т. Проведення SWOT-аналізу на прикладі Кіровоградського обласного художнього музею (КОХМ) / Тетяна Ткаченко // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 54–57.
53. Чагайда І. М., Грибакова С. В. Екскурсознавство. Навчальний посібник. – К.: “Кондор”, 2004. – 204 с.
54. Червоний Є. Музеї та соціальні мережі: нові можливості та випробування / Євген Червоний // Музейний простір. – № 2 (8). – 2013. – С. 30–33.
55. Чередниченко А. Чи є місце відвідувачу в музеї? / Анастасія Чередниченко // Музейний простір. – № 1 (7). – 2013. – С. 13–17.
56. Черемська О. Інтерактивні програми та нові цільові аудиторії / Ольга Черемська // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2000. – С. 184–190.
57. Шейко О. С. Екскурсії: ступень активності учасників [Електронний ресурс] / О. С. Шейко // Культурологічний вісник: наук.-теорет. щорічник Нижньої Наддніпряни. –

- Кіровоград, 2010. – Вип. 26. – Режим доступу:
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kultv/2010_26/26_sheyk.pdf.
58. Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорови Т. А., Олексійко М. М. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник. – К.: “Кондор”. – 2004. – 166 с.

Офіційні веб-сторінки деяких музеїв:

- *Галерея Вітворт:* [http:// www. manchester.ac.uk](http://www.manchester.ac.uk).
- *Імперський військовий музей в Лондоні:* [http:// imw. org. uk/](http://imw.org.uk/)
- *Лувр:* [http://www. louvre.fr](http://www.louvre.fr).
- *Дрезденська картинна галерея:* [http:// www. skd. museum.](http://www.skdmuseum.de)
- *Стара пінакоотека в Мюнхені:* [http:// www. pinakothek. de](http://www.pinakothek.de).